

Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292. Ефективна економіка. 2026. № 3. ISSN 2307-2105

Copyright © The Author(s). This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License 4.0 (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2026.3.149>

УДК 334.001.32

A. O. Корнецький,

к. е. н., доцент, доцент кафедри управління та організаційного розвитку,

Український католицький університет

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-1955-6167>

O. O. Зохнюк,

студентка 4 курсу бакалаврської програми “Етика-Політика-Економіка”,

Український католицький університет

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0006-4318-1624>

ТИПОЛОГІЯ ТА РОЗВИТОК ЕКОСИСТЕМ СОЦІАЛЬНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА: МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ТА ПЕРСПЕКТИВИ ДЛЯ УКРАЇНИ

A. Kornetskyi,

PhD, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Management and Organizational Development, Ukrainian Catholic University

O. Zokhniuk,

4th-year undergraduate student of the BA Program “Ethics, Politics and Economics”, Ukrainian Catholic University

TYOLOGY AND DEVELOPMENT OF SOCIAL ENTREPRENEURSHIP ECOSYSTEMS: INTERNATIONAL EXPERIENCE AND PROSPECTS FOR UKRAINE

У статті досліджено сутність категорії соціального підприємництва з перспективи успішних кейсів інших країн, зокрема детально розглянуто кейси Нідерландів, Канади та Малайзії. Є низка важливих аспектів до виведення визначення для терміну соціальне підприємство. У цій статті ми намагаємось врахувати ключові, співставляючи їх з зовнішніми чинниками, наприклад політичними ситуаціями в країнах чи економічними перевагами та недоліками регіонів. Оскільки українське законодавство не пропонує чіткого визначення та механізмів регулювання соціального підприємництва, у цій роботі здійснена спроба дослідити досвід інших держав та на основі теорії, проведений глибинний аналіз соціального підприємництва та екосистем, де це явище створюється, функціонує та масштабується. На основі цього аналізу виведено цінні та прикладні уроки для українського процесу зародження екосистеми соціального підприємництва. З уже існуючих екосистем було виведено основні принципи функціонування соціального підприємництва як явища, опис соціальних та комерційних складників, а також досліджено підходи до трактування суті соціального підприємства: інноваційний та підприємницький. Уся теоретична база підкріплена реальними прикладами країн Європи, Азії та Латинської Америки, а також дослідженнями окремих інституцій, Організації економічного співробітництва та розвитку, Social Impact Report, Global Entrepreneurship Monitor та інші. Оскільки українські дослідники намагаються досліджувати це питання, було проаналізовано актуальні дані вітчизняних джерел та статистичних даних ведення підприємницької діяльності та виокремлено критичні точки та зони розвитку на основі міжнародного досвіду та актуальності питання. Ця стаття має сильний фокус на аналізі типів екосистем, з перспективи як вони утворювались та як функціонують зараз.

The article examines the essence of the category "social entrepreneurship" through the most successful cases in Europe, Asia, and Latin America, with a detailed look at the Netherlands, Canada, and Malaysia. There are several

important aspects to consider when defining the term social entrepreneurship. In this article, we aim to consider key aspects and compare them with external factors, such as political situations in countries and the economic advantages and disadvantages of regions. Since Ukrainian legislation does not offer a clear definition and mechanisms for regulating social entrepreneurship, this article is an attempt to address this issue academically, examines the experience of other countries, and, based on theory, conducts an in-depth analysis of social entrepreneurship and the ecosystems in which this phenomenon is created, functions, and scales. Based on this analysis, valuable and practical lessons have been drawn for the Ukrainian process of creating a social entrepreneurship ecosystem. From existing ecosystems, the basic principles of social entrepreneurship as a phenomenon and a description of its social and commercial components have been derived, and approaches to interpreting its essence have been explored: innovative and entrepreneurial. The entire theoretical framework is supported by real-life examples from Europe, Asia, and Latin America, as well as by research from individual institutions, the Organization for Economic Cooperation and Development, the Social Impact Report, the Global Entrepreneurship Monitor, and others. As Ukrainian researchers explore this issue, current data from domestic sources and statistical data on entrepreneurial activity were analyzed, and critical points and areas for development were identified based on international experience and the issue's relevance. This article focuses on analyzing the types of social entrepreneurship ecosystems, with an emphasis on how they formed, how this type of business may grow, and how they function today.

Ключові слова: соціальне підприємництво, неприбуткові організації, фінансова підтримка, екосистеми, демократичне управління, інноваційність.

Keywords: social entrepreneurship, non-profit organizations, financial support, ecosystems, democratic governance, innovativeness.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Українське суспільство потребує побудови сильної екосистеми соціального підприємництва. Дослідження досвіду країн Європи, Азії та Латинської Америки - це важливий етап для врахування якомога більшої кількості аспектів при формуванні стабільної екосистеми. Окрім теоретичного напрацювання про соціальне підприємництво як явище, це дослідження описово розкриває практичну сторону функціонування екосистем соціального підприємництва, що є цінним для України з перспективи розбудови своєї інноваційної моделі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У цьому дослідженні проаналізовано роботу вітчизняного автора Лідії Пащук “Державне регулювання інституціонального розвитку підприємницьких екосистем в Україні”, а також репорти та дослідження іноземних авторів: “Стан соціального підприємництва та законодавства 2020–2021”, “Підприємницькі соціальні екосистеми: регіональна перспектива Мексики”, “Роздуми про соціальні інновації та соціальне підприємництво в Індії”, “Стан розвитку соціального підприємництва в Південно-Східній Азії”, “Соціальне підприємництво в Китаї”, “Соціальні підприємства та їх екосистеми: розвиток у Європі” та інші. До уваги було взято дослідження Британської Ради та Європейської комісії, а також роботи наступних авторів: Дж. Манделл, Д. Голдштейн, К. Гудолл, Р. Росс, Н. Вейссман, The Terper Family, А. Віллегас-Матеос, М. Васкес-Магірре, Ш. Прасад Чебролу, Т. Варнеке, М. Є, Дж. А. Керлін, С. А. Лалл, С. Пенг, Т. С. Цуй, С. Наваррете Морено, Н. Агапітова.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Ціллю цієї публікації є аналіз екосистем соціального підприємництва у світі, для використання його у прикладному руслі при формуванні екосистеми соціального підприємництва в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Наприкінці 1990-х років в Італії, Іспанії, Греції, Бельгії, Франції, Португалії та Великобританії закріпили поняття “соціальне підприємництво” на законодавчому рівні. Відповідно до звіту Британської Ради, станом на 2023 рік у світі функціонує 11 мільйонів соціальних підприємств з найбільшою активністю серед молодих підприємців (18-34 роки) [6]. Щодо України, попри відсутність законодавчого закріплення, динамічно зростає кількість соціального підприємництва, втім, значущі статистичні дослідження з цього приводу відсутні.

Спираючись на міжнародний досвід країн з розвиненими та перехідними економіками, Канада, Нідерланди та Малайзія, виокремлюється як країни, які використовують гнучкий підхід до реформування соціального підприємництва на основі адаптації національних стратегій до місцевих соціоекономічних реалій, інституційної розвиненості та культурних особливостей.

В Україні фінансова підтримка даного сектору є фрагментарною або недостатньою, тому досвід Канади із залучення різних джерел фінансування (державні програми підтримки, венчурний капітал, імпаکت-інвестиції орієнтовані на досягнення суспільної користі) та багаторівневе залучення може слугувати цінним взірцем для розбудови інституційних механізмів залучення коштів через імпакт-інвестиції та надання державних гарантій для соціальних проєктів [7].

У Нідерландах функціонують бізнес-екосистеми на основі синергії великих корпорацій, малого бізнесу та соціальних підприємств. Це значно посилює попит на соціально орієнтовані продукти та послуги. Окрім того, етичним стандартом та важливим елементом стратегій сталого розвитку компаній є модель корпоративної соціальної відповідальності (КСВ). Цей досвід для України теж цінний, адже через податкові стимули та соціальні угоди місцевих підприємств та участь корпорацій у соціальних інкубаторах може створити умови для активного залучення бізнесів до розв’язання соціальних викликів.

Соціальне підприємництво у Малайзії активно використовує державне приватне партнерство. Приватні інвестори фінансують суспільно важливі проекти через соціальні облигації (social impact bonds). Підхід “оплата за результат” може бути дуже релевантним для українського контексту відновлення вразливих регіонів, коли держава мобілізує додаткові ресурси лише у випадку оцінки ефективності проекту.

У Європі поширені специфічні норми законодавства, що поєднують ознаки бізнесу та соціального служіння задля чіткого фокусу на суспільну користь, а не лише заради отримання прибутку. Наприклад, у Великобританії діє принцип Community Interest Companies — «компанії, що працюють в інтересах громади», у Бельгії — «компанії соціальної мети» [4].

У США намагаються подолати залежність від грантів та дотацій, тому в основі соціального підприємництва у Сполучених Штатах — неприбуткові організації. Сформована модель поєднує соціальну місію бізнесу з незалежними фінансово-бізнес-інструментами.

У Європейському союзі кожне 10 підприємство від загальної кількості — соціальне. Соціальні підприємництва забезпечують понад 11 мільйонів людей робочими місцями [6]. В Україні функціонує близько 150 соціальних підприємств з найчисельнішою географією у Київській та західних областях [1].

Хоча немає уніфікованого визначення соціального підприємництва, є загальновизнаний факт, що основою соціального підприємництва має фундаментальну цінність трансформувати суспільство через створення сталих рішень для суспільно важливих проблем, зосереджених на потребах вразливих груп населення, розвитку громад та утвердженні принципів соціальної справедливості. З іншого боку, залишається відкритою дискусія про пріоритезацію цілей: вирішення суспільної проблеми, здійснення суспільних перетворень чи отримання фінансового прибутку.

Існує два основні підходи до трактування суті соціального підприємництва - інноваційний та підприємницький. Перший зосереджений на нових, нетрадиційних методах розв’язання соціальних проблем, тим

самим більш ефективно розподіляє ресурси та створює соціальну цінність. Другий підхід більше акцентує на досягненні фінансових результатів через соціальні ініціативи, оскільки економічна вигода - необхідна умова для довготривалості бізнесу. Інноваційний підхід більш поширений у Великобританії, тоді як у США та Латинській Америці розвивається підприємницький підхід. У межах цього підходу проглядаються два напрями — західна й азійська школи соціального підприємництва.

Західна школа акцентує, що соціальне підприємництво має бути некомерційним проєктом, але з потенційним прибутком при виконанні соціальної місії. Тут необхідним для надання підприємству статусу соціального необхідним є критерії прибутковості, тиражованості та масштабованості.

Натомість, азійська школа не виокремлює тиражованість та масштабованість як обов'язкові. Інноваційний підхід підтримує фундація Ашока в контексті, що основною ознакою соціального підприємництва є інноваційність у розв'язанні соціальних проблем. Щодо азійської школи, центр Юнуса наголошує, що в Азії підприємництво фокусується на здатності створювати прибуток — це допомагає підприємствам вирішувати соціальні виклики [5].

З огляду на вітчизняну наукову літературу та практику українських підприємців, в Україні переважає інноваційний підхід. Характерними для нашого соціально-орієнтованого бізнесу є критерії рентабельності, чітко сформульовані соціальні цілі, реінвестиція прибутків та демократичне управління. А також конкурентоспроможність на відкритому ринку та колективна форма власності.

Вибудовуючи стратегію розвитку соціального підприємництва в Україні, можна опираючись на закордонний досвід, але варто враховувати специфіку місцевих умов, економічної ситуації та соціальних викликів [11].

Є низка аспектів до виведення визначення для терміну «соціальне підприємництво». Одним із найбільш цитованих є визначення Організації

економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), яке говорить, що: за визначенням Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), соціальне підприємництво — це будь-яка приватна діяльність, здійснювана в інтересах суспільства, основною метою якої є досягнення певних економічних та соціальних цілей, а не максимізація прибутку[12]. У ході цієї діяльності пропонують інноваційні рішення при боротьбі з соціальною ізоляцією, безробіттям тощо. Узагальнений аналіз явища соціального підприємництва зображений на Рис. 1.

Соціальне підприємництво

Принципи →	превалювання соціальних цінностей, забезпечення позитивних соціальних трансформацій, нарощення соціального капіталу, ініціативності, колективності, безпеки, рівності власності та розподілу багатства, рівноправного залучення до діяльності та прийняття рішень, солідарності, чесності у досягненні цілей, відкритості, добровільності; балансу між комерційною складовою, соціальною відповідальністю та турботою про навколишнє середовище; незалежності, підприємництва, інноваційності, креативності, гнучкості та адаптивності
Концепції →	Американська, європейська, міжнародні приватні і суспільні фондів
Аспекти →	Соціальна спрямованість; підприємницький підхід; фінансова стабільність
Ознаки →	соціальна або екологічна спрямованість на вирішення конкретних соціальних проблем, стійкі позитивні соціальні результати; прибуткова діяльність, самоопунність і фінансова стійкість; реінвестиція доходу на рішення соціальних проблем; інноваційна діяльність, спрямована на вирішення соціальних проблем; масштабованість і тиражованість з метою збільшення соціального впливу; превалювання соціальної мети над економічною; фінансова незалежність в реалізації соціальної мети; підприємницький підхід для пошуку можливостей, акумулювання ресурсів, розробки нових рішень щодо суспільно важливих трансформацій
Функції →	механізм вирішення соціальних проблем суспільства; форма зайнятості та сфера працевлаштування; спосіб забезпечення соціального захисту; засіб громадського залучення; спосіб соціального включення та адаптації; один із шляхів реформування державних соціальних послуг; форма волонтерства; можливість забезпечення суспільно необхідними низькорентабельними соціальними послугами; спосіб зниження навантаження на місцеві бюджети

Рис. 1. Узагальнений аналіз явища соціального підприємництва

Джерело: систематизовано авторами

Екосистемою підприємництва вважаються складні динамічні системи, що складаються з множини елементів, які спільно сприяють створенню, розвитку та масштабуванню підприємницької діяльності. Основною

різницею між екосистемами традиційного та соціального підприємництва є те, що перші зосереджені на максимізації прибутку, а другі - на полівалентній цільовій функції, яка охоплює і економічний, і соціальний, і в окремих випадках екологічний виміри. Місії обох підходів різняться. У традиційному бізнесі усі стратегічні рішення приймаються з урахуванням рентабельності та економічної ефективності, адже максимізація прибутку — це головна мета. У соціальному підприємстві, навпаки, центральною ідеєю є бажання вирішити соціальну чи екологічну проблему.

Важливо аналізувати ці відмінності, адже з них випливає логіка приходу інвестицій у бізнеси. Соціальні підприємці здебільшого кооперуються із імпаکت-інвесторами. Ці благодійники готові вкладати кошти в проекти з тривалим горизонтом окупності, але з вагомим соціальним внеском. Серед донорів також благодійні фонди, міжнародні донори та краудфандинг-платформи.

Оскільки різняться підходи до фінансування, відповідно, і критерії оцінки успішності теж різні. Традиційні бізнеси опираються на дохід, прибуток та рівень рентабельності. Соціальні бізнеси ставлять питання по типу “скільки людей отримали допомогу?”, “як змінився рівень соціальної інклюзії?” тощо. Тобто, оперуються на імпакт.

Ще одна суттєва відмінність — це як відбувається взаємодія зі спільною. Традиційну модель продавець-споживач соціальні підприємці замінили на партнерство з громадою. Благодійники в праві залучатись до процесів прийняття рішень та можуть бути повноцінними членами команд. Відповідно, ті хто працюють і ті, заради кого працюють діють як єдина команда з однією місією [10].

Цей аналіз відмінностей функціонування екосистем викликає великий інтерес в академічних колах. Адже, з цього аналізу випливає формування політики підтримки бізнесів. Науковці досліджують це питання як можливість створювати ефективніші механізми підтримки, а політикам -

можливості розробити механізм підтримки чи засади підтримки, а реалізаторам - допомога обирати партнерів.

Змоделювати екосистему соціального підприємництва можна за допомогою формули-трикутника: місцева влада, громада і бізнес. Ця тріада намагається створити ефективну та цілісну мережу підтримки і тим самим масштабувати соціальні підприємництва.

Зараз дедалі більше науковців, міжнародних організацій та державних політиків звертають увагу на дослідження тематики екосистеми соціального підприємництва [8]. Європейська комісія визначила концепцію екосистеми соціального підприємництва важливою структурною частиною свого промислового та соціального порядку денного та надає підтримку на законодавчому та інституційному рівнях. Аналіз різних типів екосистем представлений у Таблиці 1.

Таблиця 1. Типи екосистем та їхня характеристика

Тип екосистем	Характеристика екосистеми
Бізнес-екосистеми	Середовища, де бізнес відіграє головну роль у підтримці соціального підприємництва. Вони забезпечують соціальним підприємствам доступ до фінансування; наставництва та навчання; юридичних і технічних консультацій; ринків та мереж, а також інших ресурсів, критично важливих для їхньої успішної діяльності. Це механізм, що сприяє розбудові партисипативної демократії, фінансовій інклюзії та скороченню майнової нерівності. Крім того, значно полегшують соціальним підприємствам продаж своїх товарів і послуг бізнесу
Інноваційні екосистеми	Екосистеми, що ґрунтуються на застосуванні передових технологій для стимулювання соціального підприємництва. Вони забезпечують соціальним підприємствам доступ до необхідних інструментів та ресурсів для успішного управління та розширення їхньої діяльності. Це соціальні інкубатори та платформи, акселератори
Громадські екосистеми	Екосистеми, що ґрунтуються на активній взаємодії та підтримці громадських організацій, місцевих мешканців і волонтерів. Ці екосистеми стимулюють зростання соціальних підприємств, залучаючи ресурси та фахівців із громадського сектора. Соціальні підприємства отримують визнання та підтримку від громадськості

Продовження таблиці 1.

Тип екосистем	Характеристика екосистеми
Академічні екосистеми	Екосистеми, що виникають із партнерства з науковими закладами та дослідницькими організаціями. Вони відкривають для соціальних підприємств доступ до передових технологій та інновацій, а ще сприяють їхньому впровадженню в реальну діяльність. Крім того, у закладах освіти передбачається вдосконалення навчальних програм дисциплін, присвячених вивченню соціального підприємництва
Державні екосистеми	Екосистеми, де держава виконує роль центрального гравця в підтримці соціального підприємництва. Вони забезпечують фінансову допомогу, формують сприятливе середовище для діяльності соціальних підприємств та сприяють їхньому росту через регулювання ринку й політику
Міжнародні екосистеми	Екосистеми, що каталізують зростання соціального підприємництва в глобальному масштабі. Вони слугують опорою для соціальних підприємств, допомагаючи їм інтегруватися в закордонні ринки та сприяючи взаємообміну знаннями й досвідом між різними державами. Упроваджуються міжнародні програми підтримки, та розвивається мережа соціальних підприємств для реалізації продукції та послуг за кордоном
Фінансові екосистеми	Спеціалізовані фонди та інвестиційні установи, що зосереджуються на фінансуванні соціальних підприємств. Охоплюють фінансову підтримку від приватного сектора, державних органів і безпосередньо самих соціальних підприємств. Соціальним підприємцям відкривається доступ до різноманітних інвестиційних інструментів і програм

Джерело: систематизовано авторами

Іншим підходом до аналізу типології екосистем соціального підприємництва є оцінка за приналежністю до тієї чи іншої держави. Так, пропонується проаналізувати декілька з них.

Згідно з опитуванням фонду Thomson Reuters та корпоративною соціальною спілкою Deutsche Bank, Канада посідає перше місце за кількістю підтримки соціальних ініціатив. У Канаді близько 10 тисяч соціальних підприємств, ця держава входить до першої п'ятнадцяти країн світу за рівнем підприємницької активності та друга серед економік Північної Америки за цим показником. Відповідно до результатів Global Entrepreneurship Monitor, 67,7 % опитаних вважають Канаду однією з п'ятнадцяти найкращих економік світу для ведення бізнесу, а також зазначають, що в країні створено умови для легкого започаткування підприємницької діяльності. Ці дані

засвідчують, що Канада створила сприятливе бізнес-середовище для побудови інноваційних проєктів, зокрема у галузі соціального бізнесу. Історично, канадська екосистема соціального бізнесу була спрямована на соціальний захист та справедливе оподаткування. Також уряд Канади надає фінансову підтримку соціальним підприємствам через спеціальні програми та законодавчі акти. Однак, ще більшому розвитку соціального підприємництва перешкоджає “відносна легкість проникнення іноземних бізнесів на внутрішній ринок”. Хоча і за даними Global Entrepreneurship Monitor, державна політика підтримки соціальних підприємств у Канаді займає 14-те місце серед 51 можливих, за показником динаміки ринкового середовища, Канада займає 34 місце.

Зараз канадські соціальні підприємці отримують значну підтримку від таких організацій як MaRS Discovery District, Social Innovation Generation (SiG), Centre for Social Innovation, Social Enterprise Council of Canada. Зокрема, Canadian Social Enterprise Network створюють сприятливі умови для взаємодії між соціальними підприємцями. Дослідження вказують, що у Канаді значно зростає інтерес залучення цифрових технологій до соціальних бізнесів (13 % у 2020 році до 19 % у 2022). За результатами опитування від Фундації Thomson Reuters, канадські соціальні підприємці займають високі позиції у наступних категоріях: підтримка уряду 3/44 місць, доступ до інвестицій - 1 місце та нефінансова підтримка - 2 і 3 місця відповідно). Немало важливою ознакою розвитку соціального підприємництва в Канаді є формування інклюзивного середовища. Організації, що спеціалізуються на підтримці маргіналізованих груп та усуненні соціальних бар'єрів формують соціально-інклюзивну екосистему [2]. Це допомагає забезпечити соціальну згуртованість та покращити економічно активність в країні.

Нідерланди - наступна проаналізована країна, що посідає 7 місце серед держав із найбільш розвиненим середовищем для соціального підприємництва (близько 5 тисяч). Ключова особливість нідерландської системи - безперешкодне ставлення до нефінансової підтримки. Завдяки

ефективності політик у соціальному секторі, Нідерланди впродовж останніх 3 років піднялись на 18 позицій вгору. Загалом підприємницька екосистема розбудовувалась із 2015 року, і уже у 2022 році країна увійшла до трійки економік, що отримали оцінку ($\geq 5,0$) за всіма рамковими умовами для підприємництва.

З 2014 року уряд надає підтримку підприємцям-початківцям у рамках Програми дій з амбітного підприємництва. Окрім цієї програми, уряд різними шляхами стимулює розвиток інноваційних соціальних підприємств, наприклад, через GO-ETFF – Гарантійне корпоративне фінансування або ж залучення коштів від Європейського союзу як країна-член ЄС [9].

Опираючись на дані Social Impact Report, Нідерланди посідають 2/22 місць у критерії легкого доступу до підприємницького фінансування, а підтримка державної політики та урядові підприємницькі програми - обидва на 9 місці.

Як і у Канаді, у Нідерландах існують соціальні інкубатори та простори для співпраці - це – Social Enterprise NL, Impact Hub Amsterdam, Social Enterprise Europe, «живильне середовище» Social Impact Factory та Startup Bootcamp.

На основі проведеного дослідження соціального підприємництва у Нідерландах можемо стверджувати, що у цій країні існує повноцінна державна, інноваційна та бізнес-екосистема. Попри це, країна розвиває і академічну екосистему. Окрім того, Нідерланди розвинули міжнародну екосистему соціального підприємництва, що впроваджується завдяки програмам підтримки ЄС. Одна з найбільших підтримок надається через Європейський соціальний фонд (ESF) – головний європейським інструментом підтримки зайнятості. У межах цього фонду Нідерланди отримали 507 мільйонів євро впродовж 2014–2020 років.

Наступна проаналізована країна в контексті соціального підприємництва - Малайзія. Опираючись на уже згаданий опитник Thomson Reuters Foundation 2019 року, Малайзія посіла 9 місце. Їх екосистема

соціального підприємництва сформована на основі впливу підприємницького сектору та заклику бути суспільно свідомими. Це було наслідком боротьби з корупцією та потреби соціального впливу бізнесу.

При аналізі було виокремлено дві хвилі розвитку Соціального підприємництва: перша напряму пов'язана із ініціативами спрямованими на будівництво доступного житла для малозабезпечених громад та відновлювальної енергетики в містах, а друга - за ініціативи уряду. У 2016 році уряд виділив 20 мільйонів малайзійських рингів на підтримку розвитку соціальних підприємств. У столиці сформувався найбільший осередок соціального підприємництва, який обслуговує важливий економічний регіон долини Селангор. За даними 2019-2020 років, 29% було спрямовано на розвиток громад, 27% - на сталий розвиток енергетики. Найпоширенішими напрямками функціонування соціальних підприємств у 2020–2021 роках стали роздрібна торгівля (41 %), тренінгові послуги (36 %) та консультаційні послуги (20 %). Більшість соціальних підприємств у Малайзії працюють на місцевому рівні, утім, близько 17 % мають міжнародне охоплення.

Також малайзійці активно залучають кошти із приватного сектору через приватних інвесторів і компаній. Це партнерство створює позитивний цикл, де генеруються інноваційні рішення соціальними підприємцями, а бізнес активно використовує їхні послуги, що стимулює економічне зростання й соціальний розвиток. Як альтернативне фінансування, у Малайзії користаються підтримкою благодійних донорів - це можуть бути міжнародні організації чи приватні фонди[3]. Унаслідок її синергії було створено мікро фінансову установу, яка започаткувала модель соціального державного-приватного партнерства. Окрім того, як і в обох попередніх країнах, у Малайзії також створено соціальні інкубатори та простори, тільки тут вони сфокусовані на підприємці стартапів, наприклад, MaGIC Social Entrepreneurship Hub.

Станом на 2019 рік у Малайзії функціонувало 20 тисяч соціальних підприємств. Їх соціальні цілі дещо відмінні від тих, що актуальні сьогодні.

Сучасні соціальні виклики визначили нові напрямки підтримки, такі як неформальна освіта, соціального забезпечення для людей із різними потребами, а також охорони здоров'я. Малайзійська екосистема комплексна, складається із п'яти напрямків: фінансова, міжнародна, державна, інноваційна та бізнес-екосистема. У Малайзії успішно працюють з ранжуванням пріоритетних напрямків на основі врахування типу екосистеми.

Попри ці успішні кейси, багато інших країн усе ще стикаються із проблемами розвитку та підтримки соціального підприємництва. Подальші дослідження зможуть виявити найкращі підходи до розвитку екосистеми соціального підприємництва в тій чи іншій країні на основі оцінки ступеня розвитку кожного з типів екосистеми, які зазначені вище.

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямі. На основі вже проаналізованих даних можемо сформулювати важливі висновки для формування дієвої екосистеми зокрема в Україні. В Україні значно гальмується розвиток соціального підприємництва через неефективність роботи урядових установ. Щодо проблем пов'язаних із фінансуванням, українські соціальні бізнеси значною мірою залежні від грантів. Утім, тут є і позитивний прогрес: все більше приватних компаній інвестують в соціальний сектор, а також надається фінансова підтримка від самих соціальних підприємств.

Щодо інкубаторів та акселераторів, то вони розвиваються та переростають у цілу інфраструктуру соціального підприємництва в Україні. Вони служать значною підтримкою на початкових етапах запуску підприємств.

Щорічно все більше закладів освіти та дослідницьких центрів долучаються до вивчення цього питання в академічному полі. Тернопіль і Вінниця – два обласні центри України, які демонструють високий рівень розвитку екосистеми соціального підприємництва. Інші громади теж намагаються створювати трикутник взаємодії на основі співпраці влади, бізнесу та громадського суспільства. Екосистема соціального

підприємництва в Україні поступово зміцнюється, і досвіди двох найбільш прогресивних громад у цьому питанні - Тернопільщини та Вінниці може стати прикладом для впровадження подібних ініціатив в інших регіонах. Українське населення доволі несвідоме у соціальних питаннях, а державна підтримка доволі обмежена. Тому важливо забезпечити якісний механізм обміну досвідом між регіонами та організаціями, і тоді завдяки системному підходу, партнерству та довгостроковим стратегіям Україна зможе забезпечити сталість соціального підприємництва в Україні.

Література

1. Пащук, Л.В. (2021), “Державне регулювання інституціонального розвитку підприємницьких екосистем в Україні”, дис. д-ра екон. наук: 08.00.03 – економіка та управління національним господарством, Державний науково-дослідний інститут інформатизації та моделювання економіки; Вищий навчальний заклад «Національна академія управління», Київ, Україна, 477 с.
2. Mandel, J., Goldstein, D., Goodall, K., Ross, R. and Weissman, N. (2021), *Yak katalizuvannya ekonomiky vplyvu mozhe stymuliuvaty ekonomichne zrostantia, dyversyfikatsiiu ta inkluziiu, vodnochas vyrishuiuchy bahato najaktualnishykh problem nashoi krainy* [Як каталізування економіки впливу може стимулювати економічне зростання, диверсифікацію та інклюзію, водночас вирішуючи багато найактуальніших проблем нашої країни], Halcyon, Washington, DC, USA.
3. The Tepper Family (2021), “The State of Social Enterprise and the Law 2020–2021” [Стан соціального підприємництва та законодавства 2020–2021], available at: https://socentlawtracker.org/wp-content/uploads/2022/04/2020-2021_Grunin_Tepper_Report.pdf (дата звернення: 18.04.2025).
4. Villegas-Mateos, A. and Vazquez-Maguirre, M. (2020), “Entrepreneurial social ecosystems: a regional perspective from Mexico”

[Підприємницькі соціальні екосистеми: регіональна перспектива Мексики], *International Journal of Entrepreneurship*. Т. 24, №1. С. 19. ISSN 1099-9264, 1939-4675.

5. Chebrolu Prasad, Sh. (2014), “Reflections on social innovation and social entrepreneurship in India” [Роздуми про соціальні інновації та соціальне підприємництво в Індії], in Seddon, J. (ed.), *Social innovations in social entrepreneurship: strengthening the ecosystem for scaling social innovation*, Villgro & IDRC.

6. British Council (2021), “The State of Social Enterprise in South East Asia” [Стан соціального підприємництва у Південно-Східній Азії], available at: https://www.britishcouncil.org/sites/default/files/the_state_of_social_enterprise_in_south_east_asia_0.pdf (дата звернення: 15.04.2025).

7. Warnecke, T. (2018), “Social entrepreneurship in China: driving institutional change” [Соціальне підприємництво в Китаї: стимулювання інституційних змін], *Journal of Economic Issues*, Т. 52, №2. С. 368–377. DOI: 10.1080/00213624.2018.1469866.

8. Ye, M. (2024), “Social entrepreneurship in China” [Соціальне підприємництво в Китаї], in *Social Enterprise Law: A Comparative Study in Multiple Jurisdictions*, Intersentia, pp. 153–180.

9. Kerlin, J.A., Lall, S.A., Peng, S. and Cui, T.S. (2021), “Institutional intermediaries as legitimizing agents of social entrepreneurship in China and India” [Інституційні посередники як агенти легітимізації соціального підприємництва в Китаї та Індії], *Public Management Review*, Т. 23, №5. С. 731–753. DOI: 10.1080/14719037.2020.1865441.

10. European Commission (2016), “Social enterprises and their ecosystems in Europe” [Соціальні підприємства та їхні екосистеми в Європі], available at: <https://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=21131&langId=en> (дата звернення: 15.04.2025).

11. McMullen, J.S. (2018), “Organizational hybrids as biological hybrids: insights for research on the relationship between social entrepreneurship and

entrepreneurial ecosystems” [Організаційні гібриди як біологічні гібриди: висновки для дослідження взаємозв’язку між соціальним підприємництвом та підприємницькими екосистемами], *Journal of Business Venturing*, Т. 33, №5. С. 557–590. DOI: 10.1016/j.jbusvent.2018.06.001.

12. Navarrete Moreno, C. and Agapitova, N. (2017), “Emerging social enterprise ecosystems in East and Southern Africa” [Формування екосистем соціального підприємництва у Східній та Південній Африці], World Bank Group, Washington, DC, USA, available at: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/418391494927850302/pdf/115052-WP-P152203-PUBLIC-AfricaSEEcosystemMay.pdf> (дата звернення: 15.04.2025).

References

1. Pashchuk, L.V. (2021), “State Regulation of the Institutional Development of Entrepreneurial Ecosystems in Ukraine”, Doctor of Economics Dissertation, Economics and Management of the National Economy, State Research Institute of Informatization and Economic Modeling; Higher Educational Institution “National Academy of Management”, Kyiv, Ukraine.

2. Mandell, J., Goldstein, D., Goodall, K., Ross, R. and Weissman, N. (2021), *How Catalyzing the Impact Economy Can Drive Economic Growth, Diversification, and Inclusion While Addressing Many of Our Nation’s Most Pressing Issues*, Halcyon, Washington, DC, USA.

3. The Tepper Family (2021), “The State of Social Enterprise and the Law 2020–2021”, available at: https://socentlawtracker.org/wp-content/uploads/2022/04/2020-2021_Grunin_Tepper_Report.pdf (Accessed 18 Apr 2025).

4. Villegas-Mateos A. and Vázquez-Maguirre M. (2020), “Social Entrepreneurial Ecosystems: A Regional Perspective of Mexico”, *International Journal of Entrepreneurship*, vol. 24, pp. 19.

5. Chebrolu Prasad Sh. (2014), Thinking Through Social Innovation And Social Entrepreneurship in India, In: Seddon J. (ed.), Social Innovation in Social Entrepreneurship: Strengthening the Ecosystem for Scaling Social Innovation, Villgro & IDRC, India.
6. British Council (2021), “The State of Social Enterprise in South East Asia”, available at: https://www.britishcouncil.org/sites/default/files/the_state_of_social_enterprise_in_south_east_asia_0.pdf (Accessed 15 Apr 2025).
7. Warnecke T. (2018), “Social Entrepreneurship in China: Driving Institutional Change”, Journal of Economic Issues, vol. 52, pp. 368–377.
8. Ye M. (2024), Social enterprise in China, In: Social Enterprise Law: A Multijurisdictional Comparative Law, Intersentia, UK/Belgium.
9. Kerlin J. A., Lall S. A., Peng S. and Cui T. S. (2021), “Institutional intermediaries as legitimizing agents for social enterprise in China and India”, Public Management Review, vol. 23, pp. 731–753.
10. European Commission (2016), “Social Enterprises and their Ecosystems: Developments in Europe”, available at: <https://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=21131&langId=en> (Accessed 15 Apr 2025).
11. McMullen J. S. (2018), “Organizational hybrids as biological hybrids: Insights for research on the relationship between social enterprise and the entrepreneurial ecosystem”, Journal of Business Venturing, vol. 33, pp. 557–590.
12. Navarrete Moreno C. and Agapitova N. (2017), Emerging Social Enterprise Ecosystems in East and South African Countries, World Bank Group, Washington, DC, USA, available at: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/418391494927850302/pdf/115052-WP-P152203-PUBLIC-AfricaSEEEcosystemMay.pdf> (Accessed 15 Apr 2025).

Отримано редакцією журналу / Received: 12.03.26

Прорецензовано / Revised: 17.03.26

Схвалено до друку / Accepted: 20.03.26